

privremene građevine poput romaničke krstionice uz katedralu i slavoluka u čast posjeta cara Franje I. iz 1818. Sukladno tekstu, likovni dio knjige završava tablicom cestovne mreže i udaljenosti u okrugu (od Kleka do Sutorine), te crtežima predstavnika različitih dijelova dubrovačkog kraja u narodnim nošnjama.

Stjepan Čosić

Tomislav Kuljiš, *“Mleci” na Lapadu. Ljetnikovac Paska Frana Sorkočevića*. Dubrovnik, Matice hrvatska 2002., 91 str.

Monografija Tomislava Kuljiša u izdanju Matice hrvatske u Dubrovniku 2002. “Mleci” na Lapadu govori o jednom lapadskom ljetnikovcu s kraja 16. stoljeća, o njegovoj gradnji, dogradnjama i rekonstrukcijama, o njegovoj ambijentalnoj određenosti, organizaciji prostora, omjerima i odnosima, kao i o njegovim vlasnicima i njihovim sudbinama. Autor ga prikazuje putujući kroz vrijeme od četiri stoljeća i prateće izmjene koje je na tom dugom putu doživio.

O istaknutim primjerima ladanjske arhitekture već poznajemo neke istaknute znanstvene radove koji su prethodili Kuljiševom, poput Fiskovićevih zapisa o ljetnikovcu Petra Sorkočevića u Lapadu (*Kultura dubrovačkog ladanja*, Split 1966), Kesterčankovih radova o gradnji Gundulićeva ljetnikovca u Gružu (»Ljetnikovac Gundulić.« *Anali* 36, 1998) i o suburbanom dvorcu Vice Skočibuhe (»Dubrovački renesansni dvorac XVI. stoljeća u Tri crkve i njegova kronika.« *Anali* 6-7, 1957).

Dokumente koji su mu poslužili u rekonstrukciji povijesne priče o ovoj drevnoj građevini autor je našao u Državnom arhivu u Dubrovniku, i to najvećim dijelom u različitim zapisima Dubrovačke kancelarije i notarskim zapisima. Autor ističe da su zapisi koje je uspio pronaći drugorazredne vrijednosti, a tiču se različitih poslova njezina utemeljitelja Paska Frana Sorkočevića. Podatke o projektantu, graditeljima, narudžbama i izdacima ove osebujne

građevine, unatoč svesrdnim naporima autor nije mogao pronaći. Posredno je ipak mogao rekonstruirati tijek gradnje (*fabrica*), razdoblje njegova punog života (*domus magna*), razdoblje nazadovanja i propadanja, kao i smjene njegovih vlasnika.

U prvom poglavlju autor tumači naziv ljetnikovca, koji je varirao kroz stoljeća (Mnezi, Mlezi, Mletki, itd), ali uvijek u značenju Mala Venecija, kako ga i danas nazivaju. Pomno prikazuje njegov osebujni položaj (okruženost morem koja, nažalost, danas nije prepoznatljiva). Podastire stare grafičke prikaze i crteže, fotografije iz 19. stoljeća, nacрте novijeg datuma, kao i brojne vlastite skice i crteže. Na njima je moguće uočiti perspektivni prikaz ljetnikovca sa svim njegovim sadržajima i topografijom.

Radi lakšeg uvida u veličinu i razmjere građevine, autor je donio i prikaz starih antropomorfnih mjera u odnosu sa suvremenim metričkim izmjerama.

Osobita pažnja nije posvećena samo arhitekturi, već i klesarskim detaljima, a opća slika dopunjena je različitim grafičkim i slikovnim materijalom, geneološkim tablicama vlasnika, njihovim fotografijama, vedutama gruškog zaljeva, crtežima prozorskih i vratnih konzola i prozorske bifore.

Obradivši uzorno sve arhitektonske i ambijentalne aspekte, autor se svesrdno zalaže za restituciju ove znamenite građevine, o kojoj govore i mnogi objavljeni povijesni zapisi, pa u tom smislu navodi sedam njezinih bitnih dijelova: rezidencijalni otok s ljetnikovcem i kapelicom, lučicu, ogradne zidove, stubišta i most preko lučice, općinsku ulicu i svod preko nje, gospodarske zgrade i perivoj. Danas se, nažalost, pojedini od spomenutih dijelova ove razvedene raskošne povijesne građevine više ne mogu ni naslutiti.

Slavica Stojan